

TITULUS XXVII.
DE SENTENTIA, ET RE JUDICATA.
CAP. I.

Sententia lata contra leges, & canones non tenet, nec ab ea opus est appellare. Pannor.

Gregorius Joanni Archiep. primæ Justinianæ.
(an. 600.)

Sententia a contra leges, canonesve prolata, licet non sit appellatio suspensa, non potest tamen subsistere ipso jure.

CAP. II.

Lites debent celeriter terminari.

Idem b Joanni Ravenari Episcopo. (an. 595.)

Jurgantium c controversias celeri sententia terminare, & æquitati convenit, & rigori.

CAP. III.

Sacerdos sine justa causa non est deponendus.

Idem d [an. 596.]

Non potest quenquam a Sacerdotali gradu (nisi iustis ex causis) concurs Sacerdotum sententia submovere.

CAP. IV.

Iuste quis petit sententiam a Papa confirmari, si iuste, & rationabiliter fuit lata.

Leo Papa. e (an. 450.)

EA, quæ juxta Ecclesiasticum morem iuste, & rationabiliter fuerint diffinita, nostra quoque sententia roborantur.

CAP. V.

Judex deputatus super executione sententia admittit exceptionem fraudis, seu nullitatis sententiæ, non ad effectum, ut super ea pronunciet, sed ut negotium ad superiorem, qui judicavit, transmittat, si illam probabilem repererit. h. d. notabiliter.

Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo. [an. 1180.]
DE cætero noveris, f, quod si sententiam a nobis latam præcipimus per aliquem executioni mandari, & frans intervenerit: non est facultas executori de toto negotio cognoscendi, sed deferri quæstiones, quæ inciderint, ad sedem Apostolicam oportebit.

CAP. VI.

Non sufficit reo damnato ad traditionem possessionis tradere pignus pro ipsa possessione.

Idem Norwicen. Episcopo.

Cum aliquibus g est adjudicata possessio, non sufficit eis dare pignora, nisi corporali possessione lætentur.

CAP. VII.

Sententia lata contra matrimonium nunquam transit in rem judicatam: unde quodcumque revocatur, cum constat de errore.

Idem eidem h, & V. Archidiacono.

Lator i præsentium sua nobis insinuatione monstravit, quod cum quandam mulierem legitime desponsasset, & carnalis esset copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cujus occasione debitum ei subtraxit. Confrangui vero mulieris hoc molestum habentes, quæstionem moverunt, proponentes, quod mulierem invitam, & renitentem, nec ætatis aptæ matrimonio existentem duxisset uxorem: & quoniam idem vitam cupiebat agere dissolutam, demum utriusque studio interveniente, fuerant minus

a Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. b Scilicet Greg. Joan. Episc. Ravenari. l. 2. c. 18. ejusd. regist. c Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. d Scil. Greg. l. 2. c. 47. epist. 8. regist. & C. 4. eod. tit. in 1. compil. e Leo I. epist. 88. & C. 6. eod. tit. in 1. compil. f post Con. Lat. sub Alex. III. p. 49. c. 12. & Cap. 7. eod. tit. in 1. compil. g C. 8. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 36. c. 2. h al. Norwic. Episc. T. & V. Archid. i Cap. 9. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Later. sub Alex. III. p. 6. c. 11.

rationabiliter separati. Nolentes igitur matrimonia canonicè contracta levitate quadam dissolvi, mandamus, quatenus si vobis constiterit eos per judicium Ecclesiæ non fuisse legitime separatos, Ecclesiamque deceptam, ipsos a faciatis sicut virum, & uxorem insimul permanere.

CAP. VIII.

Revocatur sententia prætextu iniquæ consuetudinis lata contra Ecclesiam.

Idem T. & Clericis S. Anastasiæ Veron.

(an. 1170.)

Cum causa b, quæ vertitur inter vos, & G. & A. Laicos super domo quadam eis ab Archipresbytero vestro vendita, ad examen I. Apost. sed. Legati delata fuisse, post appell. ad nos interpositam, & receptas inducias, quoniam intra terminum tibi, fili T. ad eam prosequendam præfixum iter non arripueras, contra te sententiam proferens, memoratis G. & A. prætaxatam domum secundum Veronen. civitatis consuetudinem adjudicare curavit: deinde cum causa fuisset ad nos per appell. delata, Brixien. Episcopus delegatus a nobis sententiam contra vos (spreta forma canonum) secundum eandem consuetudinem, sicut præfatus Legatus fecerat, promulgavit. Nos autem considerantes, quod licet usus, vel consuetudinis non minima sit auctoritas, nunquam tamen veritati, aut legi præjudicat, præscriptam sententiam revocavimus, & vos ab impetitione absolventes illorum e, vobis, & Ecclesiæ vestræ domum adjudicavimus suprascriptam. d

CAP. IX.

Sententia iniqua revocatur per superiorem, licet causa fuerit appellatio remota commissa. Si autem continet manifestam iniquitatem, est nulla. h. d. intelligendo, quod ponat duos casus.

Idem Eboracen. Archiepiscopo. [an. 1172.]

Inter cæteras e: [& infra.] Item cum aliqua causa appell. rem. committitur, & sententia fertur iniqua, eam evacuari oportet: nec ei debet stari, si iniquitatem continet manifestam.

CAP. XVII.

Sententia lata contra absentem non contumacem in causa matrimoniali non valet. h. d. intelligendo, quod hæc mulier non fuit contumax. Pann.

Clemens III. [an. 1190.]

Tenor literarum f tuarum ostendit, quod cum inter R. & M. mulierem quæstio matrimonii verteretur, & Theotino Episcopo commissa fuisset, idem eundem R. muliere absente ab impetitione ipsius absolvit. Caterum eadem mulier a nobis ad te literas impetravit, ut de causa cognosceres, & eam sine debito terminares: [& infra.] Dicitur vero R. a te revocatus ad causam infirmitate prætextu g non affuit: sed quia nocte sequente aliam sibi copulare præsumpsit, in eum excommunicationis sententiam promulgasti: a qua postmodum absolutus ad te veniens, ostendit literas Episcopi memorati, quibus eum ab inquietatione ipsius absolutum fuisse patebat. Quia igitur mulier suos testes offert ad probandum, quod idem R. eam desponsationis annulo b publice subarrasset, & tu quid super his agere debeas, postulas edoceri. Ideoque inquisitioni tuæ taliter respond. quod (non obstante illicita abfolutione, quam Episcopus fecit) in causa procedas, eidem R. sub poena excommunicationis artius interdicens

a al. eos. b Cap. 10. eod. tit. in 1. compil. ubi talis est inscriptio: Theobaldo. c al. eorum. d sepeditum. e Cap. 17. tit. de appell. in 1. compil. vid. l. ciues. C. de appellat. qua videtur contraria. Adde gloss. & doct. ibid. f C. 5. eod. tit. in 1. compil. g prætextu. al. prætextu. al. detentus. h Hinc præsumitur matrimonium contractum. Felin. in c. illud. supr. de præsumpt.

dicens, ne ad eam, quam superinduxit, accedat, priusquam fuerit causa decisa.

[1 Quia causa coram memorato Episcopo pro commotione terræ non poterat deserviri.]

CAP. XI.

Sententia divortii in causa matrimoniali rite lata, ad solam conjugis confessionem asserentis contrarium, non revocatur, sed interim ei statur, donec legitime de contrario doceatur. Ita summat, ut aliquid de novo afferat. Panorm.

Idem.

Confrangui e B. latricis præsentium, sicut tuis literis intimasti, compaternitatem inter ipsam, & virum suum legitime probaverunt, ita quod inter eos sententiam divortii protulisti: prædicta vero E. cum sit tibi postmodum confessa, quod ejus commater in veritate ante sententiam non fuisset, sed b post separationem compaternitatem cum eo contraxit, & tandem ad secundas nuptias convolvit: [& infra.] Fraternitati tuæ respond. quod propter solam confessionem mulieris non est recedendum a sententia per judicium Ecclesiæ rationabiliter promulgata, nisi legitime in contrarium probetur.

[1 Quia igitur reatum suum nunc recognoscens, consilium nostrum super hoc expevit: tu inde a nobis in hoc postulasti responsum.]

CAP. XII.

Si Papa contra pronuntiationem suam confert beneficium, hoc tacito, subreptitia dicitur collatio, & non tenet.

Innocentius III. Archid. & Sacristæ Magalonen.

(an. 1212. Roma in Gorbiam Gallie.)

Cum olim c Magalon. Episcopus P. de Castro novo ad vacantem Archidiaconatum ejusdem Ecclesiæ nominasset, I. Præposito, ut nullus ibi (nisi prius duplici sibi voce concessa) institueretur per appellationem interpositam inhiabente, Episcopus dictum P. de Archidiaconatu per suum annulum investivit. Præpositus vero alium ad eundem Archidiaconatum nominare præsumpsit. Tandem C. prædecessor noster, quod factum fuerat ab utraque parte, cassavit: pronuncians, quod aliquibus scriberet, ut tam Episcopus, quam personas ad ordinandum concorditer Archidiaconum monerent, & eorum forte monitis non admissis, hoc ipsi exequi non differrent. Post hæc vero dictus prædecessor noster G. qui nondum ad Diaconatum erat promotus officium, præter conscientiam Procuratoris Episcopi apud sed. Apost. tunc morantis, ipsum Archidiaconatum contra pronuntiationem suam contulit, sicut credimus, circumventus. Nos igitur inhærentes vestigiis prædecess. nost. dicentium, sententiam Rom. sed. cum aliquid fuerit subreptum, posse in melius commutari: quod de prædicto G. factum est, non obstante donatione, quam ab eodem Episcopo in illustrationem donationis Apostolicæ nuper dicitur recepisse, in irritum revocamus: & ei licet absenti, cum de subreptione liquido constet d, super dicto Archidiaconatu perpetuum silentium imponentes, præcipiendo mandamus, quatenus sepeditum Archidiaconatum (plena omnium vestrum, qui præsentis fuerint in Ecclesia, interveniente concordia) ordinare curetis.

CAP. XIII.

Valet sententia contra jus litigatoris lata, si ab ea intra 10. dies non fuerit appellatum. Vel sic & aliter: Per sententiam, a qua non fuit appellatum, potest Ecclesia subici Prælati inferiori Episcopo, seu ad aliam Ecclesiam pertinere.

a C. 6. eod. tit. in 1. compil. vide Guid. Pap. b Dicitur, sed, deest in pluribus manuscr. c C. 2. eod. tit. in 3. compil. vide Rom. & Aret. in l. plurium. ff. de acquir. hered. Anob. conf. 413. incipit. viso dicto puncto. & Lambert. in tract. de jure patron. l. 1. p. 1. q. 3. art. 8. d vide Barr. in l. quod iussit, in fin. ff. de re jud.

Idem Abbati, & Conventui S. Zenonis Veron. (an. 1213.)

Cum inter vos a pro Ecclesia vestra, & Archipresbyterum, & Clericos S. Proculi super subjectione ejusdem Ecclesiæ quæstio verteretur: ex parte vestra fuit propositum, quod dicta Ecclesia monasterio vestro pleno jure debet esse subiecta: videlicet in institutione, destitutione, investitura Archipresbyteri, & ejusdem fidelitate, ipsius, & fratrum obedientia, correctione, representatione ad ordines, tonsuratione, susceptione chrisimatis, litanis, & aliis similibus, per quæ plena subiectio declaratur: ad quod probandum instrumentum publicum concessionis B. quondam Veronenis Episcopi pars vestra in medium producebat, quam concessionem successor ejus G. ratam habuit, & etiam confirmavit. Super his quoque tam Rom. Pontificum, quam Patriarcharum Aquilegen. privilegia, & confirmationes induxit, quorum unus de subjectione plenaria in privilegio suo evidenter expressit, quod sub testimonio R. b quondam Veronen. Episcopi, qui ejusdem Ecclesiæ Archipresbyter extitit, factum fuerat & completum, & in eodem a Priore sancti Zenonis mandavit sua vice subscribi. Adject etiam pars vestra, quod inter B. c quondam Abbatem ejusdem monasterii, & sancti Proculi Archipresbyterum, & fratres ipsius procedente tempore de fidelitate, & obedientia manuali controversia fuit exorta, ad quæ duo illi se duntaxat teneri negabant, & super his testes producti fuerunt: tandem præfatus G. Veronen. Episcopus quendam Cardinalem sequens, a quo idem fuerat judicatum, quod vel Archipresbyter dimitteret Ecclesiam, aut Abbati obedientiam repromitteret, sententialiter diffinit: cujus sententia (cum nulla fuerit appellatio suspensa) in rem transit judicatam: [& inf.] Quamvis forte dicto instrumento donationis non sit plurimum innitendum, nec confirmationibus, nec privilegiis, quæ de ipso causam, & originem acceperunt: attendentes tamen, quod quantum ad litigantes ipsos jus ex sententia factum fuit, postquam in rem transit judicatam, etiam si contra jus litigatoris lata fuisset, cum contra jus constitutionis expresse lata non fuerit, veritate gestorum sermonibus prævalente, quæ præsumitur d rite per omnia celebrata: diffinimus, ut Archipresbyter S. Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem, & obedientiam præstet Abbati sancti Zenonis.

[1 Quam assererat nullo posse juris remedio attentari, a cuius prolacione usque ad hæc tempora 50. annorum est elapsum spatium, per quod probatur, quod monasterium S. Zenonis præfatum Ecclesiam pleno jure possederit, & quod dictus Archipresbyter, & fratres ejus præteriti, & præsentis obedientiam Abbati S. Zenonis fecerunt. Cum itaque hæc, quæ præmissimus, & similia multa præfati auditores nobis, & fratribus nostris prudenter, & fideliter retulissent, nos communicato f. n. consilio.]

CAP. XIV.

Sententia contra actorem lata, nihil iniqui continens, venit in causa appellationis confirmanda: licet per attestaciones videatur pro actore fuisse probatum: dummodo pro sententia concurrant præsumptiones, de quibus hic in litera: & secundum hunc intellectum est hic casus singularis valde.

Idem Canonice Novarien. (an. 1170.)

Causam e, quæ inter vos, & A. Clericum super Præbenda Novarien. Ecclesiæ vertebatur, Laudun. Episcopo de consensu partium f commisimus terminandam, qui pro vobis contra dictum A. diffinitivam sententiam promulgavit

a Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. an scilicet sententia lata contra jus litigatoris valeat. Felin. in c. novit. supr. de jud. Bart. in l. pen. ff. de just. & iure. b B. c In C. Barb. quod inter quondam Abbatem ejusdem monasterii, & S. Archipresbyter. & c. d al. præsumuntur. e C. 4. eod. tit. in 3. compil. f Et quia de partium consensu fuit datus iudex, non poterat recusari, nisi nova causa superveniret. supr. de offic. deleg. cap. insinuante.

vit: a qua fuit ad nostram audientiam appellatum: [& inf. 1] Licet ex parte ipsius A. fuisset propositum, quod contra formam mandati nostri dictus Episcopus sententiam promulgavit, sicut per attestaciones nitebatur probare: quia tamen iudicis animus non semper ad unam probationis speciem inclinatur, & ipsa sententia nihil continebat iniquum, & eidem iudici de communi partium assensu fuerat causa commissa, qui ut sententiam ferret post examinationem causae, ab utraque parte fuerat requisitus: sententiam ipsam curavimus confirmare.

[1 Disto igitur A. & magistro I. & A. Procuratoribus Ecclesiae vestrae, in nostra propter hoc presentia constitutis. Idem A. probare multipliciter nitebatur, sententiam inique latam fuisse, ac propter hoc debere non immerito retractari: dictis Procuratoribus vestris defendentibus sententiam, & eam potentibus confirmationis nostrae praesidio communiri. Nos igitur auditis quae fuerant hinc inde proposita, & diligentius intellectis, habito cum fratribus nostris super his diligenti tractatu.]

C A P. XV.

Si sententia praecipit aliquid fieri ad certum terminum, tempus decendii ad appellandum currit a tempore sententiae, non autem a die finiti termini, hoc primo. Quadrimestre tempus, quod a lege datur condemnatis in personali, potest a iudice ex causa arctari, & sponte terminum arctatum recipiens, non potest post decendium appellare, licet non constet iudicem ex causa terminum abbreviasse: hoc secundo. Ab executione sententiae non appellatur, nisi in executione modus excedatur: hoc tertio. h. d. evacuando medullam eap. secundum Panorm.

Idem Constantin. a Episcopo. (an. 1172.)

Quod ad consultationem: [& infra.] Quia postulasti utrum appellationi sit Clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem b, puta viginti dies, vel amplius, sine contradictione c recipiens, & ad diem veniens consequenter appellat, causam non exprimens appellandi: nec sit locus nisi suscipienda purgationi, & executioni sententiae, a cuius prolacione, & purgatione in iuncta ultra decendium d dicitur effluxisse. Taliter duximus respondendum, quod cum post decem dierum spatium sententia in auctoritatem rei transeat iudicata, qui ad provocationis subsidium intra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditum denegavit: cum per hoc videatur per interpretationem juris latae sententiae paruisse, praesertim ubi causa non redditur appellandi. Sed nec executionem ipsius sententiae ideo convenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum: quia id arctari potest nonnunquam a sedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio sponte recipit terminum breviorum, imputari e sibi potest, & debet: cum ex hoc videatur amplius beneficium contempnissse: unde talis non audietur appellans, nisi forte adversus eum modus executionis canonicus excedatur.

C A P. XVI.

Sententia potest probari per testes: licet non deponant de causis, quae solent iudicem movere ad sententiandum.

Idem Decano, Cancellario, & C. Canonico f Londonen. (an. 1172.)

Sicut nobis g intimatis, cum causa, quae inter H. Subdiaconum & B. Presbyterum super quinque frumenti modis vertebatur, ipsi Subdiacono per annos singulos exolvendis, vobis commissa fuisset, & restitutionem sibi fieri postulare: Subdiaconus supradictus adversarius se ad hoc non teneri respondit, cum alia vice super hoc conventus fuisset, & sententia-liter absolutus: quod ostendere voluit duorum testimonio,

a Antea male Constantino. b Vid. leg. generaliter, cum not. per Doct. C. de reb. cred. & iurejur. c conditione. d decennium. e innotare. f Laudunen. g C. 6. eod. tit. in 3. compil. Vide Alex. & Jason. in l. 2. C. de bon. poss. sec. tab.

ex quorum depositione constitit, quod magister A. auctoritate Episcopi Lundun. ipsum absolvit ab impetitione Subdiaconi memorati. Verum quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat, cum de causis, quae iudicem movere solent ad sententiam proferendam, nihil dixerint, quid tenendum sit, sedem duxistis Apost. consulendam. Cum autem in plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris existat, quod omnia, quae iudicem movent, non exprimantur in sententiis proferendis: vobis taliter respondemus, quod cum ex depositionibus testium praedictorum constitit sententiam a iudice suo prolata, propter auctoritatem iudicariam praesumi debet omnia legitime processisse. a

C A P. XVII.

Ab eadem sententia potest appellare nedum reus victus, sed etiam tertius, cuius interest: & poterit sententia quoad reum nisi de suo iure docentem confirmari: respectu vero tertii rationabiliter appellantis infirmari.

Idem Astorice. Episcopo, & Abbati sancti Isidori Legionen. (an. 1171.)

Cum super b controversia, quae inter Auriem. Episcopum, & monasterium Cellae novae super statu ipsius vertebatur, pro Episcopo diversae sententiae latae fuissent: nunciis Oneten. Episcopi per eas Oneten. Ecclesiam laesam graviter quebatur, ad quam proponebat monasterium pertinere: [& infra. 1] Cum ex parte monasterii nihil rationabile fuerit propositum, & ostensum, quare sententia pro Episcopo promulgata deberet irritari, eam quantum ad monasterium duximus confirmandam: [& infra.] Mandamus, quatenus si consliterit app. pro Ecclesia Oneten. rationabiliter interpositam, & ad eam prosequendam nunciis eius c intra tempus legitimum destinatum fuisse, executio sententiae differatur, ne circa possessionem Oneten. Ecclesia detrimentum incurrat: alioquin (sicut jus postulat) executioni absque Oneten. Ecclesiae praedictae demandetur: cui, quae praemissa sunt, non praerjudicent, quo minus suam valeat consequi rationem, cum res inter alios acta non noceat regulariter aliis d, juxta constitutiones canonicas, & civiles.

[1 Postquam igitur hac, & similia nobis, & fratribus nostris praefati Cardinales fideliter reculerunt: quia constitit nobis per delegationem literas a duobus missas, cum tertius interesse nequiverit, sicut & ex ipsius assertione tenuimus ap. sed. Ap. constituisse processum, & contra ipsorum sententiam ex parte monasterii nostri nihil rationabile fuit propositum, & ostensum, quare deberet irritari, eam communicato f. n. com. quantum ad monasterium ipsum duximus confirmandam, sibi perpetuum in hac re silentium imponentes. Ceterum, quia super appellatione Oneten. Ecclesiae non potuimus elicere veritatem, causam ipsam vestro duximus examini committendam. f. r. per a. f.

C A P. XVIII.

Si citatus ad sententiam, ex legitima causa iudici ignota non comparuit, tenet sententia eo absente lata: sed retractatur eo probante legitimam absentiae causam. Si vero impedimentum probatur non plene, non retractatur sententia: nisi prius doceat de ipsius iniquitate. h. d. & est verus, & not. intellectus, secundum Panorm. quem alii doctores non clare dilucidarunt.

Idem.

Cum Bertholdus miles e curiam suam, sive fundum Nutt nestanen. P. militi pignori obligasset: eodem P. sublato de medio, A. nepos eius, qui successit eidem, vacante Ecclesia ejusdem loci, asserens quod jus patronatus

a Facit ad hoc l. 1. C. de profess. qui in urb. Conston. & l. 1. cum not. de legib. b Cap. 7. eod. tit. in 3. compil. An & quando tertius possit appellare. vide Card. in Clem. 1. de caus. poss. & propr. c Vid. l. a sentent. in princ. cum §. seq. ff. de appell. d Vide l. Lucius. ff. de his qui not. infam. & l. res inter alios. al. est. l. Modestinus. ff. de except. e Cap. 8. eod. tit. in 3. comp.

cum universitate transisset in eum, D. Clericum ejusdem loci Archidiacono ad supradictam Ecclesiam praesentavit: qui de consensu Episcopi ipsum instituit in eadem, in possessionem eum induci faciens corporalem. Praedictus vero Bertholdus, dominus fundi, T. Sacerdotem memorato Episcopo praesentavit: sed ipsum Episcopus non admittit. Cum autem dictus T. adversus memoratum D. super praedicta Ecclesia deposuit quaestionem, Remen. Episcopus a Apost. sedis Leg. iudicibus negotium delegavit: ad quem cum attestaciones utrinque receptas per partes postmodum remisissent, & praefato D. cum suis attestacionibus accedente, dictus T. nec per se, nec per responsalem idoneum comparere curaret, ipse attestacionibus inspectis Clerici memorati ipsum ab impetitione saepedicti T. sententia-liter reddidit absolutum: eidem T. imponens silentium super Ecclesia memorata. Postmodum autem idem Presbyter ad Archiepiscopi praesentiam intra breve tempus accedens, iustam causam absentiae allegavit: Archiepiscopus vero Argentino electo & Altæ Sylvæ, & Tudebernon. b Abbatibus dedit suis c literis in mandatis, ut si iustam absentiae causam ille ostenderet coram eis, praedictam sententiam nullius decernerent esse valoris, & causam sine debito terminarent, alioquin facerent sententiam observari. Verum dicto electo, & praefatis Abbatibus committentibus aliis vices suas, ipsi subdelegati testes super praedicto articulo receperunt: a quibus dictus Clericus vocem ad nos app. emisit: [& inf. 1] Licet autem iustam causam absentiae minus sufficienter Presbyter probavisset, ne tamen praerjudicaret opinio veritati, R. Diaconum Card. eis concessimus auditorem: qui cum nobis omnia fideliter retulisset, ex tenore sententiae Archiepiscopum invenimus circumventum, tum quia continebatur in illa, quod per attestaciones ipsius Clerici fuerat sufficienter probatum, quod praefatus A. in possessione juris patronatus extiterat, cum eundem ad praedictam Ecclesiam praesentavit, eum tamen per attestaciones illas nihil aliud ostensum fuerit, nisi quod pro quodam iure, quod de illa Ecclesia consuevit exhiberi patronis, praedicti P. & A. annuatim decem solidos acceperunt: tum etiam d quia in eadem sententia dicitur, quod dictus T. in probatione defecit, cum per attestaciones suas appareat, ipsum suam intentionem sufficienter probasse, tum etiam quia causam non recepit sufficienter instructam, cum unius tantum partis attestaciones receperit, quae parum faciebant ad causam. Unde sententiam ipsam duximus irritandam, memorato T. ad iudicantes Ecclesiam supradictam, cum per attestaciones nobis consliterit evidenter, ipsum a vero patrono fuisse ad saepedictam Ecclesiam praesentatum.

[1 Cum igitur utraque pars cum attestacionibus signatis sigillis praedictorum iudicum ad nostram praesentiam accessisset.]

C A P. XIX.

Papa in sententiis, quas profert, ordinem juris servat. Idem Praenestino Episcopo, Apost. sed. Legato, & de Capemberti, & de Celd. Abbatibus in Coloniensi, & Monasteriensi dioecesi constitutis. (an. 1172.)

In causis e, quae summi Pont. iudicio deciduntur, & ordo juris, & vigor aequitatis est subtiliter observandus. Cum in similibus casibus ceteri teneantur similiter iudicare. Nisi forte cum aliquid (causa necessitatis, & utilitatis inspecta) dispensative duxerit statuendum.

a Archiepisc. in plur. antiq. & ita legend. puto, est autem in Gallia is Archiepiscopus, cui multi subsumt Suffraganei. b al. Tudertino, al. Tudeben. c vox, fuis, in antiq. deest. d dictio, etiam, deest in antiq. comp. e Cap. 9. eod. tit. in 3. compit. Tom. II.

C A P. XX.

Secunda Sententia in diversa instantia contra primam lata, tenet merito iure, nec debet infringi, etiamsi sit injusta, ex quo ab ea non fuerit appellatum, praesertim si prima sententia secundis iudicibus non fuit ostensa. h. d. Panorm.

Idem Conventui sancti Leodii. 2 (an. 1172.)

Inter monasterium b sancti A. Rothomag. & vestrum, super modo eligendi Abbatem, in monasterio vestro fuit quaestio agitata: [& inf.] Cum consliterit nobis primam commissionem non fuisse per ultimam revocatum, tum quia causae suspicionis in iure propositae frivola videbantur: quas etiam tanquam dilatorias ante litem ingressum opponere debuissent c, quibus coram delegatis eidem subeundo iudicium renunciasse videntur: tum etiam quoniam de privilegiis Apost. sed. & processu negotii coram primis iudicibus nihil in secundis literis dicebatur, quod si fuisset expressum, obtinere d minime potuissent: non obstante sententia, quae pro monasterio sancti A. dicebatur fuisse prolata, quae tamen nobis ostensa non fuit: cum si a praedictis iudicibus fuisset ostensa, ea posthabita contrarium statuissent: alioquin eam objicientibus imputetur, cum sub praetextu novorum instrumentorum lites non debeant inflaurari: Factum priorum iudicium ratum, & firmum habemus, & eorum sententiam confirmantes, electo a vobis nos ipsi manus benedictionis (salvo iure dioecelani) curavimus exhibere.

C A P. XXI.

Tenet sententia contra privilegium ostensum, vel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum, vel supplicatum.

Idem Episcopo, Decano, & Cancellario Parisien. (an. 1170.)

Suborta e inter Meldeas. Episcopum, & monasterium Atrebatense super ipsius monasterii subiectione materia quaestionis, & procuratoribus partium litigantibus coram nobis, quia per confessionem partis adversae constitit eundem Episcopum quasi possessionem obedientiae in eodem monasterio habuisse, ipsum restituendum decrevimus ad eandem. Verum quia privilegium Innocentii Papae praed. nost. libertatem monasterii plenariam exprimebat, Decano Sueffion. & suis con iudicibus dedimus in mandatis, ut Episcopo in quasi possessionem obedientiae restituto, nisi contra privilegium rationabile aliquid objiceret, & probaret, super subiectione monasterii sibi silentium imponere procurarent: [& infra] Iudicibus autem causam instructam remittentibus, quia cognovimus efficaciores Episcopi rationes, subiectionem eidem adjudicavimus memorati monasterii, ut ibidem habeat tanquam dioecel. Episcopus potestatem, ita tamen ut nullum per hoc Apost. sedi praerjudicium generetur, quo minus, si voluerit, suam iustitiam prosequatur. Nimirum si praefati Innocent. privilegium Alexandro fuit in iudicio praesentatum, & sipse tulit sententiam contra illud, intelligitur reprobasse. Si vero non fuit coram eo exhibitum, praetextu privilegii de novo reperti, praedicta non debet sententia retractari.

C A P. XXII.

Sententia, a qua fuit appellatum, retractatur, si constat testes, ad quorum dicta tantum lata fuit, conspiratores fuisse, & contradicente parte receptos.

X

Idem

a Alias: S. Leufridi de cruce. b C. 10. eod. tit. in 3. compil. vide l. Imperatores. cum gloss. ff. de re jud. Alex. conf. 193. Paulum de Castro conf. 325. incip. in causa, quae vertitur. c vid. l. 1. & ibi Cynum, & doct. Cod. de dilat. d obtrineri. e C. 11. eod. tit. in 3. comp. f alias ita: tulit sententiam contra ipsum, illud intelligitur, &c. alias ita: tulit sententiam contra illud, intelligitur, &c. in omnibus tamen desunt illa duo verba paulo infra, coram eo.

Idem Alex. III. S. Maria in Cagi, & Vallis secretæ Abbati a. (an. 1174.)

Cum I. & A. b Canonici sancti Dion. Remen. ex parte quorundam Canonorum ejusdem Ecclesiæ nostro Apostolatu referant, quod Abbas eorum super dilapidatione, perjurio, simonia, & quibusdam aliis erat multipliciter infamatus: nos Cathalan. Episcopo, & ejus collegis dedimus in mandatis, ut ad Ecclesiam personaliter accedentes, tam in capite, quam in membris corrigerent corrigenda, & statuerent quæ statuenda viderent: [& infra.] Judices autem Abbatis, & Canonorum juramenta recipientes, Abbatem ab administratione ipsius Ecclesiæ per sententiam removerunt, correctione membrorum dilata, quam tunc non poterant expedire. A qua sententia, cum procurator prædictus ad nostram audientiam appellaverit, proposuit dictam sententiam reprobendam, tum quia Judices lite non contestata in ipso negotio processerunt, tum quia juramenta conspiratorum contra ipsum recipientes (depositionibus coram partibus minime publicatis, nec c. ostensis eidem) ad sententiam procedere præsumserunt: [& infra.] Quia vero de conspirationis articulo nobis non potuit fieri plena fides: mandamus, quatenus si vobis constiterit, quod illi conspiratores fuerint, quorum constat a Judicibus juramenta recepta, quod Abbas probare voluit coram eis, & eorum dicta Judices secuti tantummodo, cum per alios ea probata non essent, sententiam protulerunt: vos irritantes processum eorum, in negotio juxta prædictam formam comprehensam in prioribus literis procedatis. Si vero eos conspiratores fuisse nequiverit comprobare, vel licet de hoc constaret, appareat tamen illos nihil super his deposuisse, pro quibus idem Abbas fuit amotus: vel etiam si aliqua super his deposuerint, ea tamen per aliorum dicta fuerant sufficienter ostensa, processum ipsorum Judicum confirmetis: quia licet adversus Abbatem non debuissent conspiratores admitti, juramenta tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt: ut per ipsorum dicta super aliis fides possit haberi, quæ Abbatem minime contingebant, præsertim cum tunc probatum non eliet, eos conspiratores fuisse.

CAP. XXIII.

Damnatus in actione injuriarum infamis est, & per Papam potest sanare restitui. h. d. prout communiter summatur.

Idem H. de Castro Guarri. d. [an. 1174.]

Cum te e Bartholomæo injuriarum actione convento, eo quod diceres equum tuum non esse minoris pretii, quam capillos ipsius, Judices, qui super hoc cognoscabant, te in decem solidos condemnassent, tu timens, ne ipsorum sententia te notaret infamia f, beneficium restitutionis ad famam a sede Apostolica implorasti. Nos autem considerantes, quod nulla fuerit, vel minima facta injuria, volumus te per g prædictam sententiam infamia non notari.

CAP. XXIV.

Revocata sententia propter defectum jurisdictionis, ut quia unus ex Judicibus publice excommunicatus erat, vel propter juris ordinem non servatum, iterum de principali queritur.

Idem. (an. 1144.)

Ad probandum b, quod procurator dominæ: (& infra) Vos autem interim agnoscatis de confirmatione sen-

a al. in Cagia. al. Catag. al. Vallis seven. seu secret. Ord. Præmonstr. Suesionensis diocesis. b Cap. 2. eod. tit. in 3. compilat. c Hunc text. Innoc. dicit esse singularem, quod attestatum publicatio est de justitia, non autem de substantia. Male legitur pro eidem, eisdem, cum de solo Abbate sermo sit. d al. Vuarim. al. Idem R. militi. e Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. vid. Bart. in l. infamem. ff. de pub. jud. f vide l. Athletar. ff. de his qui nor. infam. g al. propter dictam. h Cap. 2. eod. tit. in 4. comp. vide Antr. de Butr. in c. fraternitatis. sup. de rest.

tentiæ, quæ lata est a Judicibus delegatis de electione custodis, ut eam [sicut de jure fuerit faciendum] confirmare, vel infirmare curetis, ita ut si pro eo, quod unus ex delegatis Judicibus, qui eandem sententiam protulerunt, excommunicationis vinculo esset publice innodatus, quando sententia lata fuit, sicut per Metropolitanam literas perhibetur, aut ex alia justa causa eandem sententiam constiterit infirmendam: ipsa cassata, de ipsius electione custodis iterum cognoscatis.

CAP. XXV.

Res inter alios iudicata aliis non nocet: fallit in eo, qui passus est illum litigare, cui secundo loco competeat actio, vel defensio, vel a quo causam in iure iudicato habuit.

Gregorius IX.

Quamvis regulariter aliis non noceat a res inter alios iudicata: ei tamen, qui cum sibi primum de ea re actio, vel defensio competeat, sustinuit sequentem agere: ac illi etiam, qui passus est eum, a quo causam habuit, experiri, est præjudicium generatum.

CAP. XXVI.

Si duo ordinarii pronunciant contraria, tenet sententia pro reo: fallit in quatuor casibus hic contentis, & similibus. Si vero delegati discordant, delegans est ad eundem. Si arbitri, neutra tenet.

Idem. [an. 1174.]

Uobis b Judicibus (ut accepimus) diversas sententias proferentibus, si ex jurisdictione ordinaria processerunt, tenet pro reo, non pro actore sententia, nisi in causa favorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso fuerit promulgata. Si vero ex delegata potestate, utraque pendet sententia ex arbitrio delegantis: Quod si ex compromisso, neutra debet habere vigorem.

TITULUS XXVIII.

DE APPELLATIONIBUS, RECUSATIONIBUS, ET RELATIONIBUS.

CAP. I.

Collatio beneficii facta post appellationem ex probabili, & verisimili causa interpositam est ipso jure nulla.

Alexander III. Exonen. Episcopo, & Decano London. (an. 1180.)

Dilecti d filii Prior, & Clerici de Gisebergien. gravem e querimoniam transmiserunt, quod Eboracen. Archiepiscopus Apost. sed Legatus eundem Priorem post appellationem suspendit, suas Ecclesias interdixit, & Canonicos (si eidem tanquam Priori obediunt) excommunicatos denunciavit: [& infra.] Super quibus si veritate per idoneas personas, & formam loci sollicitè inquisita, inveneritis Ecclesiarum concessiones factas, nisi Prior, & Canonici malitiose distulerint eas (quantum ad se pertinet) ordinare, in irritum revocetis eandem.

CAP. II.

Appellatio generalis respectu cause non valet.

Idem Archiepiscopo Remen. [an. 1180.]

Inter cætera f, [& infra.] Super eo, quod Abbas Sancti Apollinaris in claustris a te appellationem interposuit generalem super omni causa, quæ adversus eum aliquo

a Vide l. res inter. C. quando res jud. non noc. b Cum plures Judices proferunt diversas sententias, que prævaleat. vid. Alex. in l. si duo extribus. & l. si in tres ff. de recep. arb. c De hac materia vid. Conc. Trid. sess. 13. de reform. c. 1. & sess. 24. de reform. c. 20. d Post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 10. c. 1. & Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. e al. gravem ad nos querimoniam. f Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. p. 10. c. 2.

aliquo tempore posset moveri, ipsum exinde redarguimus, nec hujusmodi appellationem duximus admittendam.

CAP. III.

A correctione legitima non appellatur, nisi modus excedatur. h. d. inspecta mente literæ.

Idem Abbati S. Petri. (an. 1180.)

Ad nostram: (& infra. 1) Quia a vero remedium appell. non ideo est inventum, ut alicui a religionis, & ordinis observantia exorbitanti debeat in sua nequitia patrocinium exhibere: Mandamus, quatenus si quando quilibet subditorum tuorum ad remedium appellationis convolaverit, non ideo minus eum juxta tenorem mandati, quod in prædicta regula continetur, & institutionem ordinis corrigas, & castiges. b

[1 Novem audientiam pervenisse, quod si quando subditos tuos vis pro suis excessibus secundum regulam B. Benedicti, & institutionem tui ordinis corrigere, & castigare, ipsi ut malitiam suam liberius valeant exercere, ad remedium appellationis confugiunt.]

CAP. VI.

Si appellans intra terminum a Judice, a quo appellavit, vel a se ipso statutum, appellationem non prosequitur, sententia, vel iudicio illius stare compellitur.

Idem Norwicen. Episc.

Personas Ecclesiarum: (& infra. 1) Si quis d ad nostram audientiam appellaverit, & appellationi suæ prolixum terminum præixerit, tu ei diem, intra quem Apost. sedem convenienter possit adire, assignes: ad quam si venire contempserit, tu illum extunc iudicio tuo super iis, quæ in questione vertuntur, sine contradictione aliqua stare compellas. Si autem quisquam appell. suæ præfigat terminum congruentem, nec tamen causam ad diem appell. fuerit prosecutus, ipsum nihilominus extunc sententiæ tuæ (sicut de alio diximus) appell. remota parere constringas.

[1 Ecclesiarum in tua diocesi consistentium, ita tuis, & dominorum fundi authenticis scripturis prænumias, ut cum aliquam personam Ecclesiarum illarum decedere forte contigerit, decedentis filius, vel vicarius, vel alius quilibet, personatum Ecclesiæ vacantis viro idoneo conferendi tibi viam præcludere aliqua calliditate non possit. Quod]

CAP. V.

Appellans ad prosequendum habet annum, & ex causa biennium, nisi Judex moderetur. Et si intra id tempus non prosequitur, rata manet sententia: vel redit ad primum, si ante sententiam appellavit. h. d.

Idem Remen. Archiepiscopo.

Cum sit e Romana: (& infra. 1) Fraternitati tuæ duximus respondendum, quod si ante sententiam, vel postea fuerit appellatum, hujusmodi appellantis f annus indulgetur: aut ex necessaria, & evidenti causa biennium: nisi forte Judex, a quo appellatum fuerit, secundum locorum distantiam, & personarum, & negotii qualitatem præcisus tempus fuerit moderatus. Intra quod si is, qui appellaverit, causam appell. non fuerit prosecutus, tenebit sententia, si post sententiam appellaverit, & a causa sua cecidisse videtur: nec amplius super eodem negotio audietur appellans. Si vero a gravamine, & ante litis ingressum fuerit appellatum, hujusmodi audietur appellans, quoniam sacri canones etiam extra iudicium passim appellare permittunt: nec solent hujusmodi dici appellationes, sed provocaciones ad causam. Si autem ante sententiam quis appellaverit, cogitur illius stare iudicio, ad quem noscitur appellasse.

a Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 10. c. 4. b Conc. Trid. sess. 13. de reform. c. 1. §. cum igitur. c Cap. 4. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. p. 10. c. 5. jung. c. 20. sup. de testib. d si aliquis. e Cap. 5. eod. tit. in 3. compil. & post Conc. p. 10. c. 16. f al. appellationibus.

[1 Ecclesia caput, & magistra omnium Ecclesiarum disponente Domino constituta, & ad eandem consultationes, & questiones de diversis mundi partibus merito referantur, quod eam super variis questionibus consulit, gratulamur, & prudentiam tuam non immerito commendamus. Inde est, quod scriptis presentibus]

Qui de crimine impetrat, appellare potest, nisi sit notorium: h. d.

§. 2. Præterea si raptor sit, vel violentus detentor alienæ rei, qui appellat, hujusmodi appellatio facta in iudicio apud Ecclesiasticas personas solet audiri, nisi forte manifestus raptor, vel fornicator existat, sicut ille, quem absentem, & irrequisitum Apostolus a excommunicavit.

CAP. VI.

Coram Judice, a quo appellati in una causa, possum in alia conveniri, nisi eum recusem, ut suspectum.

Idem eidem. (an. 1180.)

Ad hæc b si in una causa quis appellaverit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commississe dicatur, vel modo etiam accusetur, aut conveniatur de alia re, super qua non sit appellatum, & illam perferri contingat ad audientiam Judicis, a quo in alio negotio appellavit, eum potest, si voluerit, tanquam suspectum vitare: alioquin debet stare iudicio, maxime si suus ordinarius Judex existat.

CAP. VII.

Si a Judice inferiori unus appellat ad Papam, alius ad inferiorem, teneat appellans ad Papam comparere ad citationem Judicis inferioris, saltem allegaturus appellationem suam: alius valebit processus a minori, nisi sciverit appellationem interjectam ad Papam.

Idem.

SI duobus c coram suo Judice litigantibus, alter ad nostram, alter ad sui Judicis audientiam super eodem negotio appellaverit: & ille, qui ad suum Judicem appellavit, ad diem appellationis veniens, se ad eum appellasse proponit, eo tacito, quod adversarius ejus ad audientiam Romani Pontificis appellat: si legitime citatus nec venit, nec responsum misit, aut etiam alias parere contemnit, tenebit excommunicationis sententia in eum pro contumacia promulgata, nisi Judex cognoverit eum ad audientiam Romani Pontificis appellasse.

A civili Judice, qui non est de temporalis jurisdictione Ecclesiæ, non appellatur ad Papam. h. d. usque ad finem.

§. 1. Denique quod queris, si a civili Judice ante iudicium, vel post, ad nostram adientiam fuerit appellatum, an hujusmodi appellatio teneat: tenet quidem in his, qui sunt nostræ temporali jurisdictioni subiecti, in aliis vero etsi de consuetudine Ecclesiæ teneat, secundum juris rigorem credimus non tenere.

CAP. VIII.

Lapsus biennii non præjudicat appellanti, quo minus ex causa legitime audiatur, saltem per beneficium restitutionis in integrum. h. d. secundum uberiorem intellectum.

Idem Plebano, & Clericis S. Nazarii de Alibia. d

(an. 1174.)

EX ratione: (& infra.) Verum si appellationem biennio elapso interpositam a sententia contra vos prolata, profectum non estis: dummodo prosecutionem ipsius per impotentiam vos constiterit omisisse, nolumus, quod iustitiæ vestræ debeat præjudicium generare. e

X 2

Si

a 1. Cor. 5. b Cap. 6. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 10. c. 5. c Cap. 7. eod. tit. in 1. comp. & post Concil. p. 10. c. 7. dal. Albaroto. alias Albezar. Cap. 8. eod. tit. in 1. comp. Vid. Joan. de Anania consil. 1. & Angelum consil. 39. e generari.